

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 137g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a
articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică
a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999

*(înregistrarea dreptului de proprietate asupra bunurilor transmise
persoanelor deținătoare de cote-părți valorice din patrimoniul
fostelor întreprinderi agricole) [2]*

CHIȘINĂU

21 noiembrie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 14 iunie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 21 noiembrie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999, ridicată de dl administrator Serghei Calmîc, în interesele „Basarabia-Agro” SRL, reclamantă în dosarul nr. 3-44/2023, pendinte la Judecătoria Anenii Noi, sediul central.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, de dna judecătoare Olga Fiodorov de la Judecătoria Anenii Noi, sediul central.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Circumstanțele litigiului principal, așa cum au fost menționate în sesizare și în încheierea instanței care a ridicat excepția de neconstituționalitate, sunt următoarele.

4. La 11 august 2023, Consiliul local din satul Hârbovăț, raionul Anenii Noi a adoptat Decizia nr.5/7, prin care a aprobat lista bunurilor transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” care devin proprietatea unității administrativ-teritoriale Hârbovăț. Lista menționată *supra* a fost întocmită la 17 mai 2023 de către o comisie de inventariere.

5. La 28 august 2023, „Basarabia-Agro” SRL a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei satului Hârbovăț, raionul Anenii Noi, cu privire la anularea listei bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” care devin proprietatea unității administrativ-teritoriale, anularea procesului-verbal cu privire la lista bunurilor transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi și constatarea imposibilității inițierii procesului de transmitere a bunurilor în proprietatea unității administrativ-teritoriale până

la eliberarea certificatelor de proprietate asupra cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi.

6. La 29 august 2023, domnii Chiril Ghereg, Vasile Andronic, Serghei Calmâc, Ion Grigorița, Victor Calmâc, Fiodor Calmâc, Alexandru Munteanu și doamnele Elena Curbet, Valentina Secara și Tamara Curbet au formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei satului Hârbovăț, raionul Anenii Noi, și Comisiei de inventariere a bunurilor transmise în contul cotelor-părți valorice privind, *inter alia*, anularea listei bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” care devin proprietatea unității administrativ-teritoriale, anularea proceselor-verbale referitoare la examinarea contestațiilor reclamanților și anularea Deciziei Consiliului sătesc Hârbovăț prin care a fost aprobată lista bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” și care devin proprietatea unității administrativ-teritoriale.

7. La 29 august 2023, „Basarabia-Agro” SRL a formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului sătesc Hârbovăț cu privire la anularea Deciziei Consiliului sătesc Hârbovăț prin care a fost aprobată lista bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” și constatarea imposibilității inițierii procesului de transmitere a bunurilor în proprietatea unității administrativ-teritoriale până la eliberarea certificatelor de proprietate asupra cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi.

8. Printr-o încheiere din 28 mai 2024, Judecătoria Anenii Noi, sediul central, a dispus conexarea acestor cauze.

9. În cadrul judecării cauzei, la 15 aprilie 2024, dl administrator Serghei Calmâc a ridicat, în interesele „Basarabia-Agro” SRL, excepția de neconstituționalitate a articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999.

10. Printr-o încheiere din 6 iunie 2024, Judecătoria Anenii Noi, sediul central, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

11. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

[...].”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional

și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 127 Proprietatea

„(1) Statul ocrotește proprietatea.

(2) Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.

(3) Proprietatea publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.

[...]”

12. Prevederile relevante ale Legii cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999 sunt următoarele:

Articolul 8¹

Dobândirea dreptului de proprietate a unităților administrativ-teritoriale asupra bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole

„(1) Autoritatea administrației publice locale asigură inventarierea bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole, precum și adoptarea deciziei de aprobare a listei acestora, cu respectarea normelor aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional.

(2) Bunurile transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole (sedile administrative, de învățământ, sănătate, cultură, sport, de protecție și asistență socială, precum și de altă utilitate publică) devin proprietatea unității administrativ-teritoriale pe teritoriul căreia se află.

(3) Bunurile indicate la alin. (2) care constituie obiecte ale înregistrării în registrele de publicitate se înregistrează în registrele corespunzătoare după unitatea administrativ-teritorială, la cererea autorităților administrației publice locale, în temeiul deciziei de aprobare a listei bunurilor.

(4) Bunurile, altele decât cele indicate la alin. (2), din contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole, care constituie obiecte ale înregistrării în registrele de publicitate se înregistrează, provizoriu, în registrele corespunzătoare după unitatea administrativ-teritorială, în temeiul deciziei de aprobare a listei bunurilor.

(5) În termen de un an de la data intrării în vigoare a deciziei de aprobare a listei bunurilor, altele decât cele indicate la alin. (2), din contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole, titularii de drept asigură înregistrarea dreptului de proprietate asupra acestor bunuri sau, după caz, înaintează acțiuni în instanța de judecată pentru constatarea dreptului de proprietate, cu prezentarea autorității administrației publice locale și deținătorului registrului de publicitate a hotărârii judecătorești irevocabile de constatare a dreptului de proprietate. În acest caz, autoritatea administrației publice locale va opera modificări în lista bunurilor.

(6) În cazul în care, la expirarea termenului de un an de la data intrării în vigoare a deciziei de aprobare a listei bunurilor, altele decât cele indicate la alin. (2), din contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole, dreptul de proprietate asupra bunurilor nu a fost înregistrat sau autorității administrației publice

locale nu i-a fost prezentată hotărârea judecătorească irevocabilă de constatare a dreptului de proprietate, bunurile care nu sunt obiecte ale înregistrării în registrele de publicitate devin proprietatea unității administrativ-teritoriale, iar bunurile care constituie obiecte ale înregistrării în registrele de publicitate se înregistrează în registrul corespunzător după unitatea administrativ-teritorială, la cererea autorităților administrației publice locale, în temeiul deciziei de aprobare a listei bunurilor.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

13. Autorul excepției susține că articolul 8¹ alin. (2) din Lege stabilește condițiile dobândirii dreptului de proprietate de către unitățile administrativ-teritoriale asupra bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostelor întreprinderi agricole. Autorul excepției afirmă că trecerea bunurilor indicate la articolul 8¹ alin. (2) din Lege în proprietatea unităților administrativ-teritoriale reprezintă o exproprierie și încalcă dreptul de proprietate al deținătorilor cotelor-părți valorice. Autorul excepției mai afirmă că textul „de altă utilitate publică” din acest alineat este incert și le oferă autorităților locale o marjă discreționară largă la stabilirea bunurilor de utilitate publică.

14. Referitor la alineatele (5) și (6) din același articol, autorul excepției afirmă că înregistrarea dreptului de proprietate asupra acestor bunuri implică cheltuieli care pot depăși costul cotei-părți valorice. Mai mult, înaintarea unei cereri de chemare în judecată implică achitarea taxei de stat, a onorariului avocatului și a altor cheltuieli de judecată, pe care persoanele, neavând mijloace financiare, nu au posibilitatea să le achite. În aceste condiții, deținătorii cotelor-părți valorice sunt descurajați să-și legalizeze dreptul de proprietate asupra acestor cote. De asemenea, examinarea unei cereri de chemare în judecată poate să dureze mai mult de un an și, prin urmare, deținătorul unei cote-părți valorice nu-și va putea înregistra dreptul de proprietate având în vedere că termenul de un an este un termen de decădere.

15. În opinia autorului excepției, prevederile contestate sunt contrare articolelor 9, 46, 54 și 127 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea excepției de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999, ține de competența Curții Constituționale.

18. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de o parte în proces și este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

19. Curtea notează că deși autorul excepției a contestat în întregime articolul 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale, criticile acestuia se referă, în special, la alineatele (2), (5) și (6) din acest articol.

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză de contencios administrativ care are ca obiect examinarea unor cereri de chemare

în judecată privind anularea listei bunurilor transmise sau care urmau a fi transmise în contul cotelor-părți valorice din patrimoniul fostei întreprinderi agricole „Basarabia” care devin proprietatea unității administrativ-teritoriale și a Deciziei Consiliului prin care a fost aprobată această listă (a se vedea §§ 3-8 *supra*). Astfel, Curtea admite că instanța de judecată va aplica prevederile criticate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

21. Curtea notează că alineatul (5) al articolului 8¹ din Lege nu a mai constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate.

22. Curtea subliniază că alineatele (2) și (6) ale articolului 8¹ din Legea nr. 523 din 16 iulie 1999 au mai făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate, fiind pronunțată Hotărârea nr. 13 din 30 aprilie 2024. De principiu, această situație nu reprezintă un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al unor prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. În asemenea cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi (a se vedea DCC nr. 195 din 21 decembrie 2023, § 21).

23. Autorul excepției afirmă că prevederile contestate contravin articolelor 9 (*principiile fundamentale privind proprietatea*), 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 127 (*proprietatea*) din Constituție.

24. Analizând argumentele autorului excepției în prezenta cauză, Curtea reține că, în privința articolului 8¹ alineatele (2) și (6) din Legea nr. 523 din 16 iulie 1999, autorul excepției a prezentat aceleași argumente pe care Curtea le-a examinat în Hotărârea nr. 13 din 30 aprilie 2024.

25. În această hotărâre, referitor la textul „de altă utilitate publică” din articolul 8¹ alin. (2) din Lege, Curtea a notat că, în funcție de situația juridică concretă, autoritățile locale sau instanțele de judecată vor interpreta textul în discuție în coroborare cu normele legale relevante. Curtea a conchis că deși textul criticat le acordă o marjă discreționară largă autorităților publice locale în cazul stabilirii utilității publice a unor bunuri, totuși, acestea sunt cele mai indicate să acționeze în numele și în interesul unităților administrativ-teritoriale și să rezolve treburile publice. Totodată, în cadrul procedurii de inventariere, autoritățile locale inițiază dezbateri publice în cadrul cărora persoanele interesate pot depune contestații împotriva listei bunurilor, iar în caz de respingere, pot formula o acțiune în justiție împotriva deciziei de includere a bunului în lista de inventariere (a se vedea §§ 43-47 din Hotărâre).

26. Referitor la eventuala expropriere a deținătorilor cotelor-părți valorice, Curtea a observat că aplicarea prevederilor contestate ar putea implica o privare de proprietate a titularului fără acordarea de despăgubiri, iar o astfel de privare ar reprezenta o expropriere de bunuri fără o dreaptă și prealabilă despăgubire, fiind o acțiune contrară articolului 46 alin. (2) din Constituție. Pentru a evita o aplicare contrară Constituției, Curtea a recunoscut constituționale dispozițiile alineatelor (2) și (3) din articolul 8¹ din Lege în măsura în care nu se aplică în privința bunurilor transmise în contul cotelor-părți valorice și înregistrate în registrul de publicitate, precum și bunurilor transmise în contul cotelor-părți valorice, deținute în posesie de titularii cotelor, dar neînregistrate în registrul de publicitate (a se vedea §§ 79-85 din Hotărâre).

27. Curtea a reținut că alineatul (6) din articolul 8¹ din Legea nr. 523 din 16 iulie 1999 stabilește obligația titularilor cotelor-părți valorice sau a posesorilor

bunurilor care nu sunt de utilitate publică să prezinte autorității locale o hotărâre judecătorească irevocabilă de constatare a dreptului de proprietate, până la expirarea termenului de un an de zile de la data intrării în vigoare a deciziei de aprobare a listei bunurilor. În cazul neprezentării unei asemenea hotărâri, unitățile administrativ-teritoriale devin proprietari ai bunurilor în discuție. În aceste condiții, Curtea a notat că pot exista situații în care, deși acțiunea în justiție de constatare a dreptului de proprietate a fost formulată până la adoptarea legii contestate sau în interiorul termenului de un an prevăzut de această lege, depășirea acestuia nu le este imputabilă titularilor cotelor-părți. Prin urmare, Curtea a recunoscut constituțional articolul 8¹ alin. (6) din Lege în măsura în care titularii de drept pot să-și înregistreze dreptul de proprietate constat printr-o hotărâre judecătorească și după trecerea termenului de un an de la intrarea în vigoare a deciziei de aprobare a listei bunurilor inventariate cu condiția că acțiunea în justiție a fost formulată până la expirarea acestui termen (a se vedea §§ 87-94 din Hotărâre).

28. Referitor la articolul 8¹ alin. (5) din Lege, autorul excepției afirmă că acesta contravine articolelor 9, 46, 54 și 127 din Constituție, datorită cheltuielilor de judecată exagerate pe care le implică.

29. Cu privire la incidența articolului 54 din Constituție, Curtea reține că acesta nu are o aplicare de sine stătătoare. Mai mult, articolul 54 îi impune Curții un mod de analiză a caracterului proporțional al ingerințelor în drepturile fundamentale. Astfel, pentru a putea fi invocat acest articol, autorul sesizării trebuie să argumenteze incidența unui drept fundamental (a se vedea HCC nr. 4 din 30 ianuarie 2024, § 28).

30. Referitor la incidența articolelor 9, 46 și 127 din Constituție, autorul excepției afirmă că procedura stabilită de articolul 8¹ alin. (5) din Lege ar implica cheltuieli de înregistrare și cheltuieli de judecată care depășesc costul cotelor-părți valorice. Sub acest aspect, Curtea a notat că prevederile contestate nu reglementează achitarea taxelor, a cheltuielilor de judecată sau a altor plăți obligatorii pentru înregistrarea dreptului de proprietate asupra cotelor-părți valorice. În aceste condiții, Curtea consideră că criticile avansate de autorul excepției în privința articolului 8¹ alin. (5) din Lege nu ridică o problemă de constituționalitate din perspectiva articolelor 9, 46, 54 și 127 din Constituție (a se vedea HCC nr. 13 din 30 aprilie 2024, § 42).

31. Pe baza celor menționate anterior, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 8¹ din Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr. 523 din 16 iulie 1999, ridicată de dl administrator Serghei Calmîc, în interesele „Basarabia-Agro” SRL, reclamantă în dosarul nr. 3-44/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Anenii Noi.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 21 noiembrie 2024

DCC nr. 147

Dosarul nr. 137g/2024